

Sygn. akt **II AKa 11/16**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Janusz Jaromin (spr.)
Sędziowie:	SA Stanisław Stankiewicz SA Stanisław Kucharczyk
Protokolant:	st. sekr. sądowy Beata Brocka

przy udziale prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Barbary Rzuchowskiej

po rozpoznaniu w dniu 18 lutego 2016 r. sprawy

G. Z.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie wyrokiem Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie w sprawie V K 631/09

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 7 października 2015 r., sygn. akt III Ko 293/15

I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. J. L. kwotę 295,20 (dwieście dziewięćdziesiąt pięć 20/100) złotych z VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu odwoławczym;

III. wydatki postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa.

Stanisław Kucharczyk Janusz Jaromin Stanisław Stankiewicz

Sygn. akt II AKa 11/16

UZASADNIENIE

G. Z. wniósł o zasądzenie na jego rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia w kwocie 98.000 złotych za bezprawne działania organów ścigania, które doprowadziły do jego zatrzymania, oskarżenia i skazania w sprawie prowadzonej przed Sądem Rejonowym Szczecin - Centrum w Szczecinie pod sygn. V K 631/09, od której ostatecznie został

uniewinniony lub postępowanie umorzono. Na rozprawie w dniu 07.10.2015r. wnioskodawca podtrzymał swoje żądanie.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 7 października 2015 r., sygn. akt III Ko 293/15:

1. na podstawie art. 552 § 1 kpk i art. 552 a § 1 i 2 kpk oddalił wniosek,
2. wydatkami za postępowanie obciążył Skarb Państwa.

Apelację od wyroku wniósł pełnomocnik z urzędu wnioskodawcy G. Z., który to wydanemu rozstrzygnięciu zarzucił: „obrazę przepisów postępowania, która miała istotny wpływ na treść orzeczenia, a konkretnie art. 552a § 1 k.p.k., poprzez uznanie, że uniewinnienie G. Z. od większości zarzucanych mu czynów nie powoduje po stronie Sądu obowiązku przyznania odszkodowania na jego rzecz za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłych z wykonywania wobec niego w tym postępowaniu środków przymusu, w tym zatrzymania.”

Tak podnosząc, pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o:

-zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości wniosku G. Z. i zasądzenie na jego rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia w żądanej przez niego kwocie,

-zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów obrony udzielonej wnioskodawcy z urzędu.

G. Z. w piśmie zatytułowanym „apelacja” wskazał natomiast, iż w dniu zatrzymania 30 i 31 lipca 2009 r., miał postawione zarzuty, lecz nie tylko o posiadanie narkotyków, co podał sąd, ale również pięć zarzutów dotyczących kradzieży telefonów komórkowych i silnika motorowego. Był na tą okoliczność zatrzymany na 48 godzin, przy czym ostatecznie sąd nie zdecydował o jego tymczasowym aresztowaniu. Następnie, był zatrzymany w dniu 14 sierpnia 2009 r., kiedy to postawiono mu całą resztę zarzutów. Kontynuując wskazał, iż skoro art. 552 § 1 k.p.k. i art. 552 a § 2 k.p.k. nie ma do niego zastosowania, to z pewnością ma art. 552 b k.p.k., gdyż ewidentnie został niesłusznie zatrzymany do czynu z dnia 22 kwietnia 2009 r., albowiem pokrzywdzona odnośnie czynu z tej daty oświadczyła na sprawie, że nie wie kto ukradł jej torebkę, zaś żadne okoliczności nie przemawiały za nim. Zatem nie mógł być podejrzanym o ten czyn. Również, co do reszty czynów nie mógł być ich sprawcą, gdyż sami poszkodowani wykluczyli go, jako rzekomego sprawcę. Od wszystkich zarzutów, które wydarzyły się w dniu 14 sierpnia 2009 r., został uniewinniony, więc z pewnością przysługuje mu zadośćuczynienie z art. 552 b k.p.k.

W „załączniku do apelacji” wnioskodawca podniósł natomiast, iż zgodnie z treścią aktu oskarżenia jego zatrzymanie z dnia 29/30 lipca 2009 r. było w związku z posiadaniem narkotyków oraz kradzieży telefonów w M. i S., a Sąd Okręgowy błędnie wskazał, iż tylko z podejrzeniem posiadania narkotyków. Podał także, iż skoro został uniewinniony od czynu z dnia 22 kwietnia 2009 r. i od reszty przestępstw dotyczących kradzieży, to ma prawo do odszkodowania w trybie art. 552 b k.p.k., przysługuje mu także zadośćuczynienie w trybie art. 552 a § 1 k.p.k.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy G. Z., nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego procedujący w sprawie Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia wskazanych w środku odwoławczym przepisów postępowania. Sąd meriti w sposób jasny i klarowny przedstawił argumentację, która legła u podstaw wydania zaskarżonego wyroku, a która to sprowadzała się do ewidentnego braku po stronie G. Z. materialnoprawnych podstaw do ubiegania się o zadośćuczynienie lub odszkodowanie, w trybie przepisów rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, co w konsekwencji słusznie doprowadziło do oddalenia jego żądania.

W pierwszej kolejności należy podnieść, a co trafnie wskazał już sąd meriti, iż w przypadku wnioskodawcy nie ma zastosowania przepis art. 552 § 1 k.p.k. W ślad za sądem pierwszej instancji przypomnieć należy, iż przepis ten kształtuje odpowiedzialność Skarbu Państwa na zasadzie ryzyka, a jednocześnie wyraźnie ogranicza zakres tej

odpowiedzialności do ściśle określonych w nim wypadków. Warunkiem możliwości dochodzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia za poniesioną szkodę lub krzywdę wynikłą z wykonania względem oskarżonego w całości lub w części kary lub środka, których nie powinien być ponieść, oraz wykonywania wobec niego środka przymusu określonego w dziale VI jest wzruszenie prawomocnego wyroku skazującego w trybie kasacji albo wznowienia postępowania. W jednym ze wskazanych powyżej dwóch trybów musi zapaść wyrok uniewinniający, skazujący na karę łagodniejszą, lub środek karny albo środek karny związany z poddaniem sprawcy próbie. Wzruszenie orzeczenia w trybie kasacji oznacza wydanie jednego z wyżej wymienionych orzeczeń, albo bezpośrednio przez Sąd Najwyższy, albo w postępowaniu po uchyleniu orzeczenia przez Sąd Najwyższy. W odniesieniu natomiast do wznowienia postępowania możliwe jest wydanie jednego ze wskazanych orzeczeń bezpośrednio przez sąd właściwy do orzekania w przedmiocie wznowienia postępowania, albo też przez sąd właściwy do rozpoznania sprawy po jej przekazaniu przez sąd, który wznowił postępowanie.

W przypadku G. Z. jak wynika z materiału aktowego, a co zresztą sam wnioskodawca przyznał na rozprawie (k-17) i co prawidłowo zauważył Sąd Okręgowy, nie doszło do wzruszenia prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie z dnia 27 maja 2014 r., sygn. akt V K 631/09 i spowodowania wydania wyroku uniewinniającego, nie złagodzano wobec wnioskodawcy także kary, ani nie orzeczono środka karnego lub środka związanego z poddaniem sprawcy próbie. Równocześnie wobec wnioskodawcy nie zapadł również wyrok umarzający postępowanie z powodu okoliczności, których nie uwzględniono we wcześniejszym postępowaniu, a zatem nie zaistniała okoliczność wskazana w § 2 art. 552 k.p.k.

Do G. Z. z całą pewnością nie ma także zastosowania art. 552 b k.p.k., co również słusznie wykazał sąd meriti. Jednocześnie z uwagi na stanowisko wnioskodawcy i argumentację zaprezentowaną w tym przedmiocie, Sąd Odwoławczy pragnie wskazać, iż przepis ten przyznaje prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia osobie, która została zatrzymana w związku z postępowaniem karnym, aczkolwiek następnie w tym postępowaniu nie wystąpiła jako podejrzany czy oskarżony. A zatem, aby można było skutecznie dochodzić roszczeń z tego tytułu muszą zostać spełnione łącznie następujące warunki:

1. osoba, nie występująca następnie w danym postępowaniu, jako podejrzany lub oskarżony musi zostać zatrzymana; będzie to przede wszystkim osoba podejrzana, którą zatrzymano na podstawie art. 244 k.p.k., a następnie nie postawiono jej zarzutu, dotyczy to zarówno sytuacji, gdy pomimo zatrzymania osoby podejrzanej nie wszczęto postępowania przygotowawczego, jak i wówczas, gdy doszło do jego wszczęcia, a następnie do umorzenia in rem; będzie to także inna osoba niż osoba podejrzana, wobec której, jako uczestnika postępowania zastosowano środek przymusu w postaci zatrzymania i przymusowego doprowadzenia w celu wykonania obowiązków procesowych, dotyczy to zatem świadka, biegłego, tłumacza i specjalisty (art. 285 § 2 k.p.k); 2. zatrzymanie, to musi nastąpić w związku z postępowaniem karnym; 3. osoba niewystępująca następnie w danym postępowaniu, jako podejrzany lub oskarżony musi ponieść w związku z zatrzymaniem szkodę lub ponieść krzywdę; 4. zatrzymanie musi być niewątpliwie niesłuszne.

Wnioskodawca został zatrzymany w dniu 30 i 31 lipca 2009 r. (k-5) w związku z podejrzeniem posiadania środków odurzających w postaci amfetaminy i marihuany, a następnie w dniu 14 sierpnia 2009 r., w związku z podejrzeniem szeregu kradzieży na terenie miasta S. (k-475). W sprawie 1 Ds. 2607/09 nie stosowano wobec wskazanego środków zapobiegawczych, przy czym następnie w dniu 30 grudnia 2009 r., skierowano wobec niego do sądu akt oskarżenia. Po zatrzymaniu wnioskodawca występował zatem w sprawie najpierw jako podejrzany, a następnie oskarżony, co dezaktualizuje możliwość wystąpienia o odszkodowanie na podstawie przepisu art. 552 b k.p.k.

Faktem jest, iż w wyniku rozpoznania apelacji od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 27 maja 2014 r. (k-2992-3000), Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 16 maja 2015 r. (k-3148-3150) uchylił rozstrzygnięcie o karze łącznej pozbawienia wolności, uchylił rozstrzygnięcie w zakresie umorzenia postępowania, co do dwóch czynów, uniewinnił G. Z. od popełnienia dwudziestu siedmiu czynów, podtrzymał wyrok w zakresie rozstrzygnięć umarzających postępowanie, co do czterech czynów, to także i co należy podkreślić bo jest to istotne dla sprawy, uznał wnioskodawcę za winnego popełnienia dwóch czynów kwalifikowanych z art. 278 § 1 k.k. w

zw. z art. 64 § 1 k.k., które stanowiły ciąg przestępstw w rozumieniu art. 91 § 1 k.k. i za ten ciąg wymierzył G. Z. karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, zaliczając na jej poczet trzy dni zatrzymania wskazanego w toku postępowania przygotowawczego. Skazanie G. Z. wyklucza możliwość dochodzenia odszkodowania w trybie art. 552a § 1 k.p.k. Przepis ten przewiduje odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania, które to orzeczenia zapadły w zwykłym toku postępowania, bez uruchomienia nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Odszkodowanie lub zadośćuczynienie przysługuje wówczas za wykonanie środków przymusu, o których mowa w dziale VI, które to z uwagi na treść wydanego orzeczenia, było niesłuszne. Chodzi tu o sytuację, gdy w toku postępowania karnego zastosowano środek przymusu i był on wykonany, a oskarżony został uniewinniony w pierwszej lub drugiej instancji, albo umorzono postępowanie. Przy czym, nie ma żadnej wątpliwości, że chodzi tutaj - jak trafnie uznał Sąd Okręgowy dokonując wykładni językowej tego przepisu - jedynie o uniewinnienie od wszystkich stawianych zarzutów, lub umorzenie w całości postępowania. Gdyby intencja ustawodawcy była inna, to z pewnością w przepisie tym znalazłby się stosowny zapis w tym zakresie. Równocześnie, trudno sobie wyobrazić idąc tokiem myślenia apelującego, w jaki sposób, czy w oparciu o jakie kryteria miałyby przebiegać dokonywanie oceny częściowego uniewinnienia, czy częściowego umorzenia postępowania pod kątem podstaw do ubiegania się o odszkodowanie czy zadośćuczynienie. Czy uniewinnienie od połowy zarzutów czy częściowe umorzenie postępowania to już podstawa do wystąpienia z roszczeniem, czy może dopiero od trzech czwartych stawianych zarzutów, a może jednego ale dotyczącego zbrodni? Taka interpretacja wskazanego przepisu mogłaby doprowadzić do wręcz absurdalnych z punktu widzenia prawa sytuacji, kiedy to z roszczeniem mógłby wystąpić de facto każdy oskarżony, którego to chociaż od części zarzutów uniewinniono, czy też co do jakiejś części umorzono wobec niego postępowanie, a niewątpliwie, nie taka interpretacja przyświecała ustawodawcy. Dlatego też w ocenie Sądu Apelacyjnego, tylko uniewinnienie od całości stawianych zarzutów lub umorzenie całości postępowania, stanowi wyłączną podstawę dochodzenia roszczeń, w tym trybie.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, a co również trafnie podniósł sąd pierwszej instancji, iż wobec wnioskodawcy nie ziszcila się również podstawa do dochodzenia roszczenia opisana w § 2 art. 552 k.p.k. Jak już wskazano we wcześniejszych rozważaniach na poczet orzeczonej wobec G. Z. kary pozbawienia wolności zaliczono trzy dni jego zatrzymania w postępowaniu przygotowawczym. Skoro zatem, wymiar kary wymierzony ostatecznie wnioskodawcy na skutek rozpoznania apelacji - jak trafnie zważył Sąd Okręgowy w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia - był większy niż okres podlegający zaliczeniu, a wynikający z rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie 1 Ds. 2607/09, nie może być mowy o jakimkolwiek dochodzeniu roszczenia na podstawie przywołanego przepisu.

Tak argumentując, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Z uwagi na fakt, iż postępowanie jest wolne od kosztów, wydatkami za postępowanie odwoławcze obciążono Skarb Państwa.

Rozstrzygnięcie o kosztach nieopłaconej obrony z urzędu wnioskodawcy w postępowaniu odwoławczym oparto o przepisy § 17 ust. 1 pkt. 6 w zw. § 4 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Ustalona w wyroku wysokość tej opłaty wynika ze skomplikowanego charakteru sprawy oraz determinowanego nim nakładu pracy adwokata, w tym czasu niezbędnego na przygotowanie się do wykonania działań obrończych w postępowaniu odwoławczym.